

FELÉRTÉKELŐDIK AZ APÁK SZEREPE

A GYERMEKGONDOZÁSBAN

Kéry Katalin
kerdy.katalin@hetek.hu

KOHORSZ '18 KUTATÁS A 2018–2019-BEN SZÜLETETT GYERMEKEKRŐL

A KSH NÉPESSÉG-TUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET KUTATÓCSAPATA 2018-AS KUTATÁSÁVAL TÖBB ÉVTIZEDE TÁTONGÓ ÚRT TÖLT BE.

Fotó: Shutterstock / PuzzlePix

Avédnök a kutatás megbízásából várandósságuk 7. hónapjában keresték fel az édesanyákat szerte az országban, alaposan ki-kérdezve őket aktuális életkörülményeikről, a babavárás alatt megélt érzelmeikről, párkapcsolatukról, anyagi helyzetükről és lakhatási körülményeikről. Az érzékeny témákra – például a drogfogyasztásra és a születendő gyermek egészségi állapotát nagymértékben befolyásoló szokásokra – önállóan kitölthető kérdőív formában kérdezték rá.

A szakemberek az első hullámban összegyűjtött tapasztalataikat a Vá-

randósság Magyarországon – Jelenítés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 1. hullámáról című kiadványban tárták a nyilvánosság elé.

30 ÉVESEN SZÜLNEK ELŐSZÖR

2018-ban az először szülő édesanyák átlagéletkora közel 30 év (29,8 év). Érdekes, hogy a megkérdezettek többsége ennél fiatalabb életkort tart ideálisnak egy nő számára világra hozni első gyermekét: kicsivel kevesebb mint 26 évet (25,7 évet). A megkérdezettek közül a legifjabb várandós 15, a legidősebb 42 éves volt.

FOGANTATÁSTÓL KÖVETIK FELNÖTTÉ VÁLÁSIG EGY GENERÁCIÓ SORSÁT, VÁLASZT KERESVE ARRA A KÉRDÉSRE: MILYEN MA FELNŐNI MAGYARORSZÁGON?

”A VÁRANDÓSOK NÉGYÖTÖDE SZERINT MEGSÍNYLIK A GYERMEKEK, HA APJUK TÚL SOKAT DOLGOZIK.

A GYEREK FONTOSABB, MINT A MUNKA

A férfi-női szerepekről alkotott elképzelés sokkal inkább „egyenlőségpárti” a várandósok körében: markánsan dominál az az álláspont, hogy „a gyermekek megsínylik, ha apjuk túl sokat foglalkozik a munkájával”, ugyanakkor közel kétharmaduk azzal is egyetért, hogy a szülői kötelezettségek teljesítése mellett nem kell feladni egyéb életcéljaikat.

Anyagi területen is tetten érhető a szemléletmódváltás: a legtöbben nem tartják problémának kapcsolatban belül, ha egy nő többet keres, mint a férfi; sem azt, ha egy férfi nála idősebb nővel köti össze az életét.

A válaszadók erősen családcentrikus szemléletmódot képviselnek a női szerepeket tekintve: több mint 72 százalékuk nem ért egyet azzal az állítással, hogy „egy jó szakmával, jó állással rendelkező nőnek fontosabb lehet a munkája, mint az, hogy gyermeke legyen”.

A HÁZASOK JOBBAN ÉRZIK MAGUKAT A BŐRÜKBEN

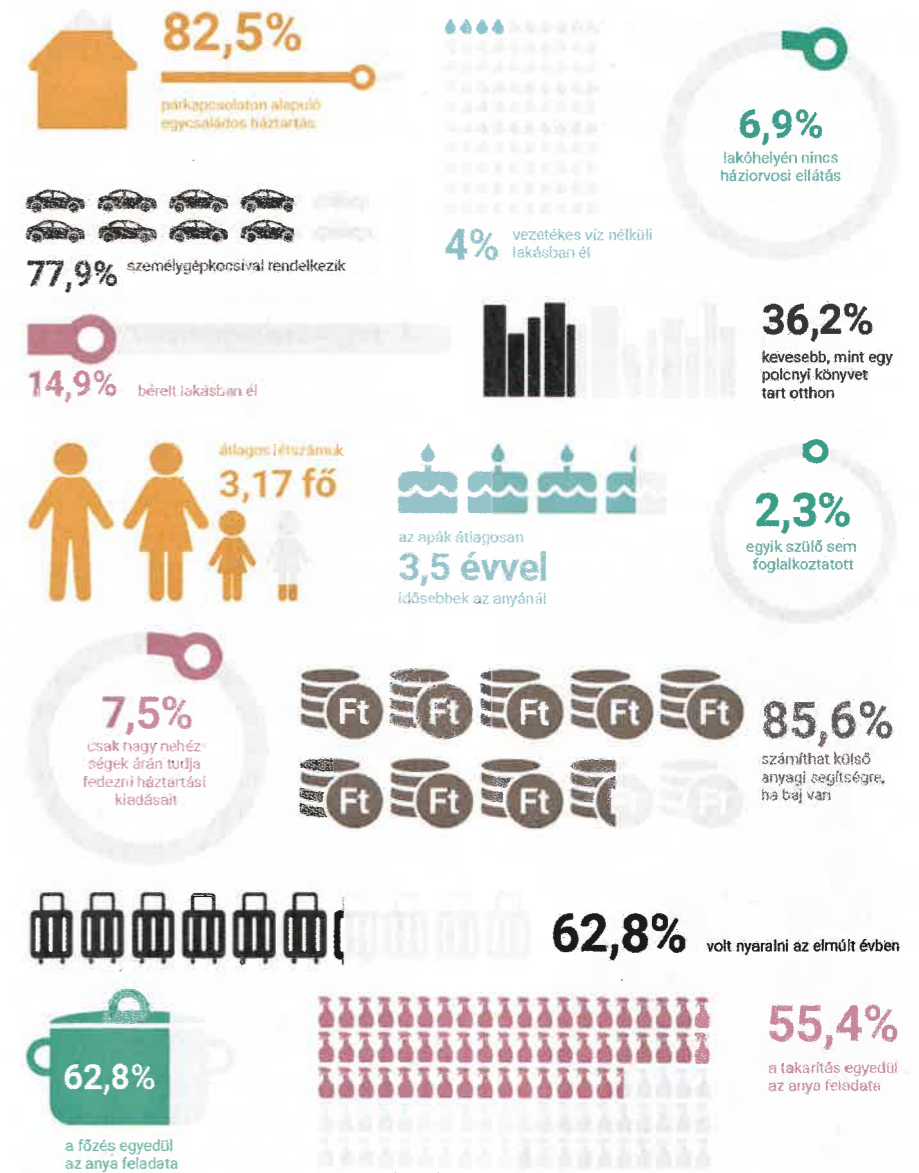
Az egyén jóllétének felméréséhez az egyik kulcs az étellel való általános elégedettség szubjektív kérdése, vagyis az, hogy a válaszadó hogyan

érzi magát jelenlegi állapotában, mennyire elégedett életével. A megkérdezettek közel háromnegyede nagyon elégedett az életével, sőt több mint 29 százalékuk „kifejezetten elégedett”, azaz a lehető legmagasabb értéket adta meg válaszként. A kutatás alapján az aktuális párkapcsolati állapot és a megkérdezettek

pozitív életérzése között markáns összefüggést látunk: egy 0-tól 10-ig terjedő skálán a házastárssal élők

A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet 2018-as hiánypótló kutatásának infografikái.

Mit tudunk a gyermeket váró családokról?

Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat, Várandós kutatási szakasz. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, 2021

általános elégedettségérzése 8,5 pont; az élettárral élőknek 7,9 pont, a társ nélkülieké (vagy akikkel nem él együtt a társuk) pedig csupán 5,9 pont.

Számos tanulmány készült már ar-

ról, hogy a születendő gyermek érzelemvilágát, identitását milyen mélyen befolyásolják az anya által átélt érzelmek a várandósság idején. A magyarországi édesanyák nagy része pozitív mentális hozzáállást ta-

núsít az élethez: többségükre nem jellemző tartós szorongás vagy a gyermek egészségével kapcsolatos félelmek megélése. Mindezek mellett nyilván számos más tényező is hatást gyakorol mind az anyák, mind

A KSH NKI KUTATÓIT KÉRDEZTÜK

Interjú Verosza Zsuzsanna tudományos főmunkatárssal és Szabó Laura tudományos munkatárssal, a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet „Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat” kutatóival.

Miért tartották fontosnak egy ilyen típusú, átfogó kutatás elindítását?

– Az ilyen jellegű, születéshez kötődő követéses vizsgálatnak Magyarországon az 1970-es, '80-as évekből van csak előzménye. Az, hogy nálunk nagy hagyománnyal ugyan, de meglehetősen régen zajlott ilyen jellegű vizsgálat, mindenképpen indokolta a kutatás elindítását, hiszen azóta igen jelentős társadalmi változások zajlottak le hazánkban.

Nemzetközi szinten nagyon sok születési kohorszkutatói program [egy adott évben született generációt több éven át vizsgáló program – a szerk.] indult

és zajlik ma is Új-Zélandtól Skócián át az Egyesült Államokig – a legerősebb tradíciók például Nagy-Britanniához kötődnek. Azáltal, hogy elindítottuk a hazai kutatási programot, ezzel a tudományos közzeggel is fel tudjuk venni a lépést, emellett tükrözten tudjuk eredményeinket a máshol feltárt összefüggésekkel.

Vannak konkrét kérdések vagy hipotézisek a magyar társadalommal kapcsolatosan, amelyekre szeretnének választ kapni a kutatás eredményeiből?

– Általános kérdésünk, amely szövegenként végigkíséri a munkánkat: „Milyen ma felnőni Magyarországon?”

Az életpálya-kutatás keretét nyújt ahhoz, hogy a gyerekfejlődést a változó családi viszonyok közepette értelmezzük, vagyis egy olyan megközelítésben, ahol gyermek és szülők életének történései kölcsönösen befolyásolják egymást, többszörösen összefonódnak.

Az, hogy a magyarországi kutatás a várandósságtól indít, a kutatói nézőpontunkat is jellemzi. Úgy gondoljuk, hogy az egyenlőtlenségek, a gyermekek későbbi növekedését meghatározó háttértényezők már a fogantatáskor hatnak és vizsgálhatók. Az, hogy a várandósok bevonására lehetőségünk is nyílik, egy kedvező magyar sajátosság: a védőnői rendszer megléte. Már a kutatási minta is a védőnői körzeteken ala-

pult és a várandósok, majd a kisgyermekes családok felkeresését is a védőnőkre bíztuk a vizsgálat első két hullámában. Hálásak vagyunk a segítségükért.

Az eddigi adatokat vizsgálva összességében mit tudunk elmondani a magyar várandós nők életkörülményeiről?

– A várandósság időszakával kapcsolatban a frissen megjelent Kutatási Jelentésünk összegző infografikáján emeltük ki a talán legfontosabb adatokat. Kimondottan az életkörülmények kapcsán azokat a kutatási eredményeket hangsúlyoznánk, amelyek a legnehezebb körülmények között élő anyákra, családokra irányítják a figyelmet. Ma Magyarországon a gyermeket váró családok 2,3 százalékában egyik szülőnek sincs semmilyen munkája, munkahelye; 7,5 százalékuk csak nehézségek árán tudja fedezni háztartási kiadásait; 6,9 százalékának lakóhelyén nincs háziorvosi ellátás; 4 százalékának lakásában nincs vezeték víz. Mindezek a nehézségek egymással többnyire össze is kapcsolódnak.

A saját ingatlan vagy annak hiánya befolyásolja-e valamilyen módon a gyermekvállalást?

– A saját ingatlan megléte vagy hiánya Magyarországon nyilvánvalóan összefügg a háztartás anyagi helyzetével. Ugyanakkor, amikor egy kutatótársunk (egy másik vizsgálatban) a

a felnövekvő gyermekek testi-lelki szellemi jólétére. A lapunk által megkérdezett kutatók kihangsúlyozták: „Hosszú évek múltán derül ki igazán, hogyan befolyásolják a magzat, gyermek fejlődését azok a té-

nyező, hogy az anyák szedtek-e vitamint a várandósság első trimeszterében, hogy háromnegyedük nem végez rendszeres testmozgást, egyharmaduk teherbe esése előtt túlsúlyos volt, egyötödük dohányzott a

terhesség első trimeszterében, egynegyedük passzív dohányzásnak kitett, 16 százalékuk pedig komolyabb szorongásos tünetekkel küzd.” ■

”

Azok döntésében, akik mindenképpen terveznek gyermeket, elsősorban a partnerkapcsolatuk minősége játszik szerepet.

zeli barátok számát illeti, itt találtunk némi csökkenést a kisgyermekes időszakra vonatkozóan.

CSOK termékenységi hatásait vizsgálta, azt a következtetést vont le, hogy a lakáshelyzet fontos a gyermekvállalás szempontjából, de nem a legfontosabb. Persze, nem mindegy, hogy ezt olyanok állítják, akik mindenképpen terveznek gyermeket, vagy olyanok, akik gyermekvállalási terveikben bizonytalanok. A bizonytalanok legnagyobb arányban az anyagi helyzetet jelölték meg, mint olyan tényezőt, amely szerepet játszik döntésükben, a lakáshelyzetet az ötödik helyen. Akik pedig mindenképpen terveznek gyermeket, azok döntésében elsősorban a partnerkapcsolatuk minősége játszik szerepet abban, hogy vállalnak-e gyermeket, a lakáshelyzetet pedig ez a csoport a hetedik helyen említette.

A gyermeket vállaló családok milyen mértékben tartják a kapcsolatot korábbi barátaikkal?

– A külső kapcsolatok valóban nagy erőforrást jelenthetnek ebben az időszakban is. A várandósok körében végzett vizsgálat szerint a terhesség alatt kb. 60 százalékuk naponta beszélt az édesanyjával, ami úgy tűnik, a szülés után fél évvel még gyakoribbá vált. De a testvérekkel vagy barátokkal is megvan ez a napi szintű kommunikáció a várandósok egyharmadánál. Adataink azt mutatják, hogy szülés után, a fél éves gyermeket nevelő anyák körében ezeknek a kapcsolatoknak az intenzitása még nőtt is egy kisére. A kisgyermekes anyák gyakrabban beszélnek testvéreikkel, barátaikkal, sőt még a szomszédokkal is ebben az időszakban, mint várandósságuk alatt. Ami a kö-

Európai attitűdökkel összevetve milyen mértékben mondható házasság- és családcentrikusnak a magyar társadalom?

– A magyar és az európai társadalom családdal, házassággal, gyermekneveléssel kapcsolatos értékrendjének összehasonlítása az Életünk fordulópontjai kutatás alapján lehetséges, a Kohorsz '18 kutatásból pedig a várandósok véleményét tekinthetjük át erről a kérdéstről. Az előbbi kutatás adataiból egyértelműen az olvasható ki, hogy a család, házasság szerepe felértékelődött 2005 és 2016 között. Azzal az állítással például, hogy „a házasság élethosszig tartó kapcsolat és nem érhet véget”, a nők körében az egyetértők aránya 28-ról 35 százalékra emelkedett. A férfiak körében is ugyanezt a változást lát-

tuk: 2005-ben 30 százalékuk, míg 2016-ban 41 százalékuk értett egyet ezzel. Európai összehasonlításban is érdekes a kép: míg Magyarországon a megkérdezett nők és férfiak 33 százaléka vélekedett így a házasságról a 2010-es évek második felében, addig Németországban és Ausztriában 36-36, Franciaországban pedig 48 százalék. Igaz, Franciaországban a megkérdezettek 85 százaléka azt is gondolja, hogyha egy házasság boldogtalanná válik, jobb, ha elválnak, még ha gyermekük is van. Nálunk ez az arány 72 százalék, és ugyanennyien gondolják ezt a várandósok között is. Ugyanakkor fontos látnunk azt is, hogy a 2018-ban megkérdezett várandós nők közül kevesen gondolják, hogy a házasság idejétmúlt intézmény lenne, alig 14 százalékuk.

KÉRDY KATALIN

■ Szabó Laura

Verosza Zsuzsanna ■